

Nøddearboretet på Spøttrup Borg

”Rosenkrantz’s nødde-arboret på Spøttrup Borg” i nogle af de tidligere parceller i ”Frugtkolonien Spøttrup Mark” etableret straks efter udstykningen af jordtillægget fra Spøttrup Borg som en udvidelse af Demonstrationsprojektet ”Anton Pedersens Æblesamling.”

Baggrunden for Demonstrationsprojektet:

Deltagerne i/medlemmer af projektet og foreningen ”Rødding – Æblets by i Salling” har sammen med en række interessenter i en årrække arbejdet med frugtræer i Vestsalling med henblik på at skabe grundlaget for en fornyet indsats i forhold til frugtavl. Dette sker indenfor en ikke-kommerciel ramme, men gerne med muligheden for, at aktiviteterne kan danne grundlag for et afsæt blandt deltagerne for etablering af egen virksomhed indenfor dette segment – frugtavl og tilgrænsende kulturmæssige aktiviteter.

Det har været muligt at skabe lokal, regional og national opbakning bag dette initiativ, således at projektmålene til fulde kan opfyldes – dels ved meget stor lokal folkelig opbakning og medvirken til at folde visionen og målene ud, lokal politisk og institutions opbakning så de fornødne lokale økonomiske og arealmæssige rammer er stillet til rådighed for initiativet samt ikke mindst en række tildelte økonomiske midler fra en række fonde og puljer. Konkret betyder dette, at initiativet er under udfoldelse, og der er etableret en række samarbejdsinitiativer med Skive Kommune, Lokalhistorisk Arkiv Spøttrup, Museet på Spøttrup Borg, Slots- og ejendomsstyrelsen, Det Biovidenskabelige fakultet på Københavns Universitet (Pometet samt afd. f. Skov og Landskab) samt en række lokale virksomheder o. a.

I korte træk går projektet ud på over en årrække at få plantet mange frugtræer i og omkring Rødding med henblik på styrkelse af den landskabelige værdi, styrke sammenhængskraften i området, et uddannelsesprojekt i en anderledes iklædning samt udvikle udnyttelsen af frugten.

I 2008 bevilligede Direktoratet for Fødevarerhverv midler fra denne pulje til etablering af et Demonstrationsprojekt om bevaring og bæredygtig udnyttelse af plantegenetiske ressourcer for jordbrug og fødevarer kaldet ”Anton Pedersens Æblesamling” – opkaldt efter den kendte pomolog og professor fra KVL - Anton Pedersen født og opvokset tæt ved Rødding. Dette Demonstrationsprojekt har fokus på æbletræer, der kan gro og udvikle frugt i kystnære egne i Vestjylland. Fysisk blev ”Anton Pedersens Æblesamling” placeret i nogle tidligere frugthaver fra husmandsudstyknngen af jordtillægget fra Spøttrup Borg ved statens overtagelse i 1938. Ganske få af disse frugthaver hver på ca. 6000 m² eksisterer i dag som de blev udlagt i 1938 – dog alle uden frugtræer men med den oprindelige randbeplantning omkring hver parcel.

Hvis denne ansøgning nyder fremme placeres dette nødde-arboret dels i en selvstændig frugtparcel samt i områder i direkte tilknytning til ”Anton Pedersens Æblesamling”.

Den natur- og kulturhistoriske oplevelsesklynge, hvori "Rosenkrantz's Nødde-arboret på Spøttrup Borg" og "Anton Pedersens Æblesamling" indgår i:

Byrådet i Skive Kommune har netop besluttet den kommunale planstrategi d. 24/2-09. Heri beskrives det, at man fra Skive Kommune aktivt vil støtte turisterhvervet gennem kommunens kvaliteter og mangfoldighed bl.a. gennem skabelse af egentlige oplevelsesklynger i eksisterende styrkepositioner. En af disse styrkepositioner er Spøttrup Borg med ca. 45.000 besøgende i 2008 – og et stigende besøgstal siden 2005 i en periode hvor besøgstallene på museumsområdet er stærkt vigende. Denne første oplevelsesklynge i Skive Kommune med udgangspunkt i Spøttrup Borg samt en række delprojekter under udvikling og etablering andrager en samlet værdi på ca. 65 mill kr.

Disse delprojekter består af:

- Etablering af et besøgscenter ved Spøttrup Borg (er besluttet og finansieringen på plads)
- Etablering af Salling Studegård (er besluttet og finansieringen er ikke på plads)
- "Rødding – Æblets by i Salling" (er besluttet og finansieringen er på plads)
- Pometet "Anton Pedersens Æblesamling" (er besluttet og finansieringen er på plads)
- Spøttrup Kulturhal (er besluttet og finansieringen er på plads)
- "Rosenkrantz's Nødde-arboret på Spøttrup Borg" (ansøgning fremsendes hermed og finansieringen er ikke på plads, men aftaler om jord og plantemateriale er på plads)
- Naturgenopretningsprojektet for Spøttrup Sø (Skov- og naturstyrelsen – er etableret)

Den historiske vinkel på frugtavl i Salling:

Ved statens overtagelse af middelalderborgen Spøttrup Borg i 1937 blev jordtillægget udstykket til 27 statshusmandsbrug (se Trap Danmark idet denne husmandsudstyknings også i dag regnes for den mest optimale af alle udstykninger, idet brugene fik en størrelse så det var muligt at blive selvforsørgende) samtidig med at bygningerne samt vold- og haveanlægget blev renoveret.

Hvert af disse statshusmandsbrug fik efter drøje forhandlinger i den lovgivende forsamling mulighed for at erhverve sig en frugthave fysisk placeret i en klynge med henblik på en fælles drift forestået af en frugt-driftsleder. Hver frugthave fik en randbeplantning med krav om tilplantning af jorden med frugttræer af bestemte sorter. Ganske få af frugthaverne eksisterer i dag i deres oprindelige form – og pt. råder projektet "Rødding – Æblets by i Salling" over fire af disse i mindst et 30-årigt perspektiv med mulighed for fortsættelse. Disse fire ligger fortsat ligger som de oprindeligt blev udlagt med den oprindelige randbeplantning – dog uden frugttræer, idet den sidste parcel fik disse fjernet så sent som i 2005.

I Salling er der sammenlignet med de fleste andre egne af Danmark kun ganske få herregårde og godser. I Vestsalling er der fire tilbage samt en række voldsteder – en af de allerbedst bevarede er Spøttrup Borg, der i dag er et nationalt klenodie og er under statens varetægt. Slots- og ejendomsstyrelsen (SES) har ansvaret for udenoms arealerne (vold – og haveanlægget) samt den udvendige del af bygningsmassen,

mens Museet på Spøttrup Borg har ansvaret for den indvendige del af bygningsmassen samt de museale aktiviteter.

Nødder kender man historisk fra slots og herregårds haver, hvorfra de spredte sig til andre befolkningsgrupper.

Demonstrationsprojektet om bevaring og bæredygtig udnyttelse af plantegenetiske ressourcer for jordbrug og fødevarer: Rosenkrantz's Nødde-arboret på Spøttrup Borg.

De første ideer bag Demonstrationsprojektet:

Der har i mange regi'er været talt om frugtavl igennem de senere år i og omkring Rødding. Undervejs er der hos mange sket en synonymisering af frugtavl med æbler i området. Dette har nogen reageret på og peget på den historiske dimension i forhold til herregårdshaverne, hvor man netop dyrkede i tidsperspektivet mere eksotiske arter af frugttræer. I disse haver – såvel i Danmark som i Vestsalling – men også i forhold til tiden af i dag og brede grupper i befolkningen står nødder stærkt som eftertragtet frugt i husholdningen – ikke mindst yderligere båret af en række ernæringseksperter's råd om, at de bør indgå med en større andel i den daglige kost. Mogens Rosenkrantz er en tidligere ejer af Spøttrup Borg omkring 1760. I arkiverne findes der en bestillingsseddel fra denne ejer på frugttræer fra et gartneri i Bamberg i det nuværende Tyskland fra denne periode.

Visionen for Demonstrationsprojektet:

Der skal etableres en samling af nøddetræer og -buske, der består af arter og sorter, der har en basis i de tidligere herregårdshaver og et perspektiv i forhold til arter og sorter, der i dag er højtydende af en god kvalitet, der kan gro og udvikle sig i kystnære egne af Vestjylland. Frugtsætningen skal være god og have til formål, at den kan anvendes i husholdningen/i en produktion med baggrund i dens gode smag, en god fødevarekvalitet, sunde træer og være dyrket under en miljørigtig driftsform. Denne samling skal have national karakter, hvilket indebærer, at der skal etableres samarbejde med alle relevante parter, der arbejder med genetiske ressourcer.

Missionen for Demonstrationsprojektet:

Indenfor et partnerskab, der består af jordejerne, lokalbefolkningen, de stedlige og nationale kulturhistoriske fagfolk samt havebrugsmæssige fagfolk på universitetsniveau, skal der etableres et nødde-arboret, der kan gro og udvikle frugt i kystnære egne af Vestjylland i mindst et 30-årigt perspektiv indenfor den natur- og kulturhistoriske dimension som denne oplevelsesklynge giver mulighed for besøgs- og synergimæssigt.

Formålet med Demonstrationsprojektet:

Det er formålet med dette nødde-arboret, at få skabt en samling af nøddetræer og -buske af nærmere beskrevne arter, der er kendetegnet ved, at de kan gro og udvikle frugt i kystnære egne af Vestjylland under en miljøvenlig driftsform. Dette skal ske med baggrund i den attraktion langt de fleste dyr og mennesker har for nødder, den kulturhistoriske dimension som nødder havde i herregårdshaver samt de nyere sundhedsaspekter, der ligger bag inddragelsen af nødder i den daglige kost i et vist omfang med henblik på formidling af budskaber om nødder og spredning af nødder til menigmand.

Konkret har nødde-arboretet følgende formål:

- At være en "genbank" i forhold til det nationale Pomet og NordGens initiativer samt indgå i dette samarbejde
- Få styrket interessen for frugttræer i en af de mest træfattige egne af Danmark samt få forøget antallet af frugttræer
- Dyrke det attråværdige og særlige ved at eje og arbejde med nødder i tidsånden af 2009 med fokus på:
  - Kvalitetsfødevarer (nødder) dyrket under miljøvenlig form som supplement til basismaden
  - Få tilknyttet den gode historie til produktet
- Etablering af en repræsentativ samling af vækster med nødder, der kan gro og udvikle sig samt levere et kvalitetsspiseprodukt. Her skal det være muligt at se og smage de forskellige arter og sorter med henblik på egen afklaring til fødevalg samt indgå som en præsentation ved valg af vækster til egen have/ produktion
- Afprøvning af udvalgte nødde-arter under det vejrlig, der er karakteriseret ved lokalområdet samt en miljøvenlig produktionsform. Resultaterne herfra skal anvendes i forhold til rådgivning af professionelle jordbrugere, hobbyavlere, haveejere samt "ejere af parker o. lign." (bredt forstået som "landbrugere") i forbindelse med ønsket om udplantning af nødder med henblik på vækst samt anvendelse af frugten til konsum.

Demonstrationsprojektet:

Med denne ansøgning anmoder Skive Kommune - som driftsherre – om en udvidelse af Demonstrationsprojektet "Anton Pedersens Æblesamling" bevilliget af FødevarerErhverv i 2008 med et nødde-arboret kaldet "Rosenkrantz's nødde-arboret på Spøttrup Borg".

Der er netop skabt udvidelsesmulighed for "Anton Pedersens Æblesamling" idet yderligere frugthaver i udstykningen fra Spøttrup Borg er stillet til rådighed.

De to Demonstrationsprojekter - "Anton Pedersens Æblesamling" samt "Rosenkrantz's Nødde-arboret på Spøttrup Borg" – placeres fysisk i tilknytning til hinanden – se kort bilag 7. Det er et ønske med denne satsning at styrke initiativer, der har med fødevarerens kvalitet at gøre i lokalområdet indenfor planstrategien i Skive Kommune. Samtidig vil Skive Kommune sikre, at hver af disse to samlinger har deres egen funktion, men samtidig benytte sig af de synergimuligheder en imødekomme af ansøgningen giver grundlag for.

"Rosenkrantz's Nøddearboret på Spøttrup Borg" vil fremtræde i fire afsnit.

1. udplantningen på ca. 6.600 m² grund i en af de oprindelige frugthaver
2. erstatning for afgrænsning af intern forbindelsesvej mellem frugthaverne af udgået silje-røn, idet hassel som genetisk ressource hermed kommer til at indgå som en dekoration i det oprindelige landskabelige præg
3. randbeplantning mod nord af "Anton Pedersens Æblesamling" samt afsnit 1 i område bestående af udgået silje-røn og ahorn. Her kommer spisekastanje til som trætype at erstatte disse træer og får samme landskabelige funktion
4. randbeplantning mod syd i "Anton Pedersens Æblesamling" – nyt område stillet til rådighed af Skive Kommune mod cykelstinet (Vestsallingbanen). Her kommer valnødder som trætype til at fremstå som

randbeplantning, hvor der nu er meget lidt beplantning. Valmøddetræerne som randbeplantning giver meget fine indbliksmuligheder for de forbipasserende.

Parter i Demonstrationsprojektet:

Demonstrationsprojektet etableres i et samarbejde mellem:

- jordejerne Søren & Tage Andersen samt Anni Antonsen og Henrik Nielsen
- Foreningen "Rødding – Æblets by i Salling"
- Skive Kommune
- Spøttrup Borgmuseum
- Slots- og ejendomsstyrelsen
- Westergaards planteskole v. Lars Westergaard (se vedlagte CV – bilag 9)
- Pometet på DBF-KU
- Afd. for Skov og Landskab DBF-KU som rådgivere i forhold spredning af træ-typerne i Vestsalling udenfor arboretet som en forlængelse af det nuværende planprojekt Plan09 (se www.plan09.dk)
- Demonstrationsprojektet "Anton Pedersens Æblesamling"

Den fysiske placering af Demonstrationsprojektet:

Arealet af frugthaveparcellen udgør 6.600 m² og herudover kommer arealerne i de to randbeplantninger samt den interne vej – i alt vil dette samlet andrage ca. 10.000 m² og ligger direkte op til et cykelstinet fra Skive og rundt i Salling placeret på to nedlagte jernbaner – dele af Vestsallingbanen tilplantes efter aftale med Skive Kommune med æbletræer. I direkte tilknytning hertil er den offentlige vej Borgen som den eneste adgangsvej til middelalderborgen Spøttrup Borg og dens park- og haveanlæg med mere end 45.000 besøgende i 2008.

Om den fysiske placering kan yderligere nævnes:

- den planlagte flytning af parkeringspladsen til Spøttrup Borgmuseum kommer til at grænse direkte op til de to Demonstrationsprojekter
- etablering af et besøgscenter ved Spøttrup Borg placeres direkte over for de to Demonstrationsprojekter (er besluttet og midlerne er fundet)
- Slots- og ejendomsstyrelsens Perspektivplan for vold- og haveanlægget ved Spøttrup Borg fra 2008 angiver reetablering af frugt- og bærhaver i området – se denne på SES's hjemmeside
- etablering af Salling Studegård placeres i landskabet på den anden side af Spøttrup Sø overfor Spøttrup Borg – er stadig i projektfasen men 10 af de 15 mill. kr som budgettet andrager udgøres af den landbrugsmæssige del og finansieres på den måde
- Spøttrup Sø indgår i Skov- og naturstyrelsen naturgenopretningsprojekter og der er en række planer her for en fortsat udvikling fra deres side

- Spøttrup Kulturhal ligger fysisk mellem Demonstrationsprojekterne og Spøttrup Borg og umiddelbart op af Spøttrup Borgs besøgscenter. Spøttrup Kulturhal skal ombygges for 15 mill – finansieringen er på plads og tingene er ude i licitation
- Der er lavet aftaler med Spøttrup Borgmuseum om fælles arrangementer og disse udbygges med mulighed for at Demonstrationsprojektet kan koble sig på museets arrangementer
- Demonstrationsprojektet kan anvende faciliteter på Spøttrup Borg og i have- og voldanlægget efter behov
- Der er fortæringsmuligheder for besøgende på "Traktørstedet Borgen" som er en restaurant i tilknytning til Spøttrup Borg
- Aftale med Slots- og ejendomsstyrelsen, at der skal være en historisk dimension i dette arbejde med frugttræer i og omkring Rødding – dette drøftes konstant mellem repræsentanter for de involverede grupper samt Slots- og ejendomsstyrelsen.

Jordejerne deltager i Demonstrationsprojekterne og er indstillet på, at jorden overgår til dette formål i mindst 30 år med mulighed for forlængelse under de konditioner, der er opstillet i Vejledningen for udnyttelsen af puljen for Demonstrationsprojekterne. Skive Kommune er garant for dette.

Målgrupper for Demonstrationsprojektet:

Umiddelbart er der en række målgrupper og ved en mulig bevilling vil dette blive fulgt op af en specifikt interessentanalyse.

Konkret kan der pt. identificeres følgende målgrupper:

- De involverede parter
- Fagfolk der arbejder med offentlige og private parker
- Borgere i Rødding
- Fagfolk bredt forstået som gartnere, landbrugere, ernæringspecialister mm.
- Studerende
- Børn (skole- , børnehave og dagpleje)
- Generelt og specifikt interesserede på nationalt plan
- Børnefamilier
- Museumsgæster på Spøttrup Borg
- Gæster generelt i området ved arrangementer

Den lokale kapacitet til at gennemføre udvidelsen med et nyt Demonstrationsprojekt:

Overvejelserne om at udvide "Anton Pedersens Æblesamling" har været drøftet med borgerne i og omkring Rødding, parterne i Demonstrationsprojektet og særligt med Skive Kommune, Slots- og ejendomsstyrelsen samt Spøttrup Borgmuseum.

Hele vejen rundt er der fuld opbakning og et stærkt ønske om, at ansøgningen om denne udvidelse kan

imødekommes. Al den lokale arbejdskraft er i denne udvidelse såvel som i "Anton Pedersens Æblesamling" ulønnede.

Den lokale forankring af Demonstrationsprojektet:

Demonstrationsprojektet vil blive almenyttigt uden økonomiske særinteresse fra de direkte involverede parter på nær en – Westergaards Planteskole, idet valnødder og hjertenødder fortsat kræver store personlige kompetencer for at kunne pøde disse træer med et brugbart resultat. Det er planen én gang om året i forbindelse med et større arrangement, at publikum skal have mulighed for at erhverve sig podede planter af disse arter som en attraktion.

Der planlægges med – som i Demonstrationsprojektet "Anton Pedersens Æblesamling" – at driften efter projektperioden skal afholdes af lokale kræfter i samspil med vedligeholdelsen af de udplantede træer i projektet "Rødding – Æblets by i Salling" med Skive Kommune som garant for, at dette sker.

Vedligeholdelsesarbejdet sker i en tæt dialog med stadsgartneren i Skive Kommune og hans afdeling. Her skal det bemærkes, at vi rent fysisk er i et landdistrikt, der er kendetegnet ved selvstændighedskulturen koblet til foreningstanken. Dette indebærer, at der er en lang tradition for på et mellemfolkeligt plan at indgå i forpligtende fællesskaber omkring institutioner (forstået i et sociologisk perspektiv) og her yde en indsats af arbejdsmæssig/økonomisk karakter for at udvikle og fastholde dem.

Til understøttelse af dette vil der løbende blive udviklet årligt tilbagevendende arrangementer i havebrug/frugtavl/genetiske ressourcer for at understøtte den lokale bosætning og kulturudvikling. Her vil demonstrationsprojektet indgå som en særlig forankring ligesom den kulturhistoriske fundering.

Perspektiver for at nødder kan udvikles og indgå i en eller anden form for erhvervsudvikling vil få et særligt fokus.

Der er indgået aftale med den lokale biavlerforening, der etablerer en bigård i disse tidligere frugthaver. Her vil den tidlige og langstrakte pollensæson i nødde-aboretet indgå som en væsentlig fødekilde for disse bistader henover over den sene vinter, forår og tidlige sommer som et supplement til æblerne. Det forsøges at få etableret et lignende samarbejde med Dansk Ornitologisk Forening samt Friluftsrådet.

Overordnet arbejdsdeling i "Rosenkrantz's Nødde-arboret på Spøttrup Borg":

Lars Westergaard:

1. forestår rådgivning om jordbehandling
2. forestår rådgivning om tilførsel af gødning/mineral mv.
3. forestår rådgivning om beplantningsform
4. forestår udvælgelsen af arter og sorter

Foreningen "Rødding – Æblets by i Salling":

1. tager sig af udplantningen
2. tager sig af vedligeholdelsen

3. forestår formidling, arrangementer mv. i samarbejde med "Anton Pedersens Æblesamling" samt andre Demonstrationsprojekter

Spøttrup Borgmuseum i samarbejde med foreningen "Rødding – Æblets by i Salling":

1. forestår adgangen til Demonstrationsprojektet
2. inddrager løbende Demonstrationsprojektet i deres aktiviteter

Organisering og styring af Demonstrationsprojektet:

Aftalen mellem Direktoratet er bestemmende for Demonstrationsprojektets udvikling under og efter projektperioden.

Demonstrationsprojektet styres overordnet under denne aftale af en overordnet styregruppe med en repræsentant for hver af parterne. Direktoratet tilbydes en plads i denne overordnede styregruppe.

Den daglige ledelse forestås af den fagligt ansvarlige sammen med Lars Westergaard i et tæt samarbejde med borgere i Rødding organiseret i forskellige laug (arbejdsgrupper):

- laug der forestår vedligeholdelsen af arealet og træerne
- laug der forestår formidlingen samt arbejdet med skoleklasser
- laug der forestår afprøvningen

Tidsplan:

Perioden:

1/8-09 – 1/9-09	detailplanlægning af projektet, begyndende etablering af hjemmeside.
1/9-09 - 1/11-09	klargøring af jorden samt indhegning af denne, endelig beslutning af formidlingsstrategien samt begyndende udplantning af træer og buske
1/4-10 – 1/5-10	udplantning af træer samt åbning af "Rosenkrantz's nødde-arboret på Spøttrup Borg"
1/4-10 – 1/12-10	løbende vedligeholdelse af træer og buske, arrangementer, formidlingsinitiativer
1/4-10 – 31/12-11	vedligeholdelse af arealet, arrangementer, 1. 2. vurdering af sundhedstilstanden, arrangementer, beslutning om det videre arbejde i arboretet på baggrund af aftalen med Direktoratet.

Effekt af "Rosenkrantz's Nødde-arboret på Spøttrup Borg":

- at der etableres denne samling med mindst en levetid på 30 år, der vil få stor publikumssøgning fra lokalt, regionalt og nationalt niveau (år 1: 300 besøgende, år 2: 400 besøgende, år 3: mindst 600 besøgende)
- at attraktionen med et nødde-arboret gøres landskendt, og at der kommer besøgende af både agra- og

kulturhistorisk interesserede mennesker med henblik på at se og smage, men ikke mindst for råd og vejledning med henblik på egen udplantning af nødder

- at der lokalt gøres op med myten blandt lokale borgere, at der ikke kan dyrkes frugttræer i Vestjylland med særlig stort udbytte
- udvikling af koncepter for anvendelse af nødder ud fra et sundheds perspektiv som ingredienser, snacks og/eller fødevarer
- at introducere nye frugtarter for landbrugere med henblik på spredning

Vurdering af egnethed til miljømæssig drift:

Med baggrund i den fysiske placering i Rødding bliver planterne – med respekt for nøddearternes forskellige biologi – udsat for større strespåvirkning end i Østdanmark, og ved vurderingen af egnethed til miljømæssig drift er der særlig tre forhold, som ligger som forudsætning for vurderingen, og som karakteriserer den vestlige del af Danmark:

1. nedbørsmængden størrelse (relativ større end i resten af landet)
2. vindforholdene (den typiske vindretning i Danmark er vestenvinden og i sigtelinje ligger Vestsalling direkte overfor Thyborøn)
3. blandingsjorden (grundet afvandingen fra gletcherisen under istiden – området ligger vest for hovedtilstandslinjen under sidste istid).

Disse tre forhold er afgørende for udvælgelsen af parametrene til vurdering for egnethed til miljømæssig drift koblet til valg af grundstamme.

Hvert træ og busk undersøges en gang om året i aug/sept og resultaterne registreres på en skala fra 1-10 for graden af følgende skadevoldere:

1. blad-, skjold- og jord
2. gnavende larver og insekter f. eks. frostmålere
3. mider, især knopmider i hassel
4. orm i nødder, især i hassel og spisekastanjer
5. svampe og bakteriesygdomme generelt
6. konkurrence fra ukrudt
7. tilpasning til jordbundsforhold
8. vind og klima generelt

Angrebenes størrelse tages som udtryk for den enkelte art/sorts egnethed til under det pres træet udsættes for ved ikke at der bruges sprøjtemidler til under de givne forhold at kunne gro og udvikle frugt

Hvilke fødevarer-kvaliteter, der vil blive vurderet, hvordan vurderingen vil foregå (evt. søgning efter kendt viden):

Der undersøges på to dimensioner:

- eksterne egenskaber. Sker i en skala fra 1-10 ud fra en beskrivelse udarbejdet af den tilknyttede fagperson suppleret med lokal uddannelse af borgere i personkredsen omkring nødde-arboretet:

1. attraktiv ydre
2. skaltykkelse
3. kerneprocent
4. frihed af hasen

- interne egenskaber:

1. tørstofindholdet i kerne
2. indhold og profil af fedtsyrer
3. mulighed for presning af olier
4. vurdering af smag ved blindtest i smagspanel

ad 1 & 2 forventes at skulle ske i et analyselaboratorium. Det er forventningen, at der kan skabes et samarbejde med et universitetsmiljø omkring dette

ad 3. sker lokalt i Rødding i samarbejde med erhvervsvirksomhed

ad 4. etableres lokalt i personkredsen omkring nøddearboretet.

Der vil foregå uddannelse af panelets deltager i "den gode smag"

Endvidere er der etableret aftale med ledelsen af Food Collage Aalborg om medvirken omkring smagspanelet samt udvikling af initiativer der sikrer anvendelse af nødder til konsum.

Anfør plan for formidling (herunder miljømæssig drift), indhold, målgrupper mv.:

Formidlingsstrategien:

Så mange skal nås som muligt på en så effektiv og i forhold til den enkelte på en så målrettet måde som muligt.

Dermed signaleres det entydigt, at der skal foretages en grundig interessentanalyse. Det er forventningen at dette Demonstrationsprojekt retter sig såvel til lokale som regionel, nationale og internationale interessenter.

Interessenterne deles op i segmenter og formidlingsstrategien udbygges i forhold til det enkelte segment.

Generelt kan formidlingen deles op i:

- løbende information om stedet:

Hovedlinjen vil blive en særlig hjemmeside, så man uafhængig af tid og sted kan søge informationer. Der vil her blive udarbejdet nyhedsbreve såvel i en elektronisk form som i et brevformat, der udsendes via Skive Kommune. Hjemmesiden vil få en form, så den er umiddelbar tilgængelig for brede grupper men også indeholde særlige afsnit med akademiske tekster. Herudover vil der blive kalenderdel, så man løbende kan holde sig ajour i forhold til diverse arrangementer mv.

- specifik information om stedet:

særskilt materiale vil ligge til download på hjemmesiden

- besøg

der laves "åbent hus" arrangementer løbende i et samarbejde med og uden for natur og kulturhistoriske oplevelsesklynge. Der bliver mulighed for besøg for særlige grupper. Der etableres særlige kører-stier af hensyn til gangbesværede og muligheden for at benytte disse stier i forbindelse med på forhånd aftalt hestevognskørsel. Der etableres et særskilt område for picnic, information og legeplads for børn på et tilstødende areal med direkte adgang til arboretet

- events/arrangementer:

der vil løbende blive disse arrangementer med udgangspunkt i nødder, sundhed, den gode smag, natursyn, selvforsyning, miljømæssig drift, spredning af nøddetræer og –buske, "genbank" o.a. Der vil mindst blive afholdt 4årige initiativer med adgang for alle og de laves i samarbejde med relevante fagfolk lokalt, regionalt, nationalt og internationalt.

Ved bevillingen udarbejdes den konkrete formidlingsstrategi – denne konkretiseres i en årlig plan, der formidles.

Anfør sorter/arter, hvilke fødevarer-kvaliteter, der demonstreres, hvordan demonstrationen foregår, annoncering, hvem den rettes mod mv., formidling af fødevarer-kvalitet:

omfatter alle sorter og arter. Principielt skal det ske ved åbne arrangementer hvor folk har mulighed for at se og overvære handlingerne. Dette vil blive annonceret i lokalpressen, i nyhedsbreve, i relevante fagtidsskrifter samt på hjemmesiden.

Information mere bredt om plantegenetiske ressourcer med hovedemner, målgrupper og hvordan:

Der vil mindst blive et årligt temamøde med relevant eksternt parts deltagelse.

Andre informations- og formidlingsaktiviteter herunder udarbejdelse af informationsmateriale, undervisningsmateriale, målgrupper, hvordan oplysning om adgang til at skaffe planter til interesserede, andre aktiviteter af relevans for formidling og information og udbredelse af de gamle sorter:

1. der etableres et opformeringsområde for klon-materiale af hassel med henblik på senere spredning. Endvidere podes hassel på tyrkisk grundstamme med spredning for øje. Der vil være et årligt arrangement med salg af valnød, hjertenød og pecan. Der podes sødmandel med henblik på spredning.
2. der vil blive udarbejdet informations- og undervisningsmateriale i forhold til specifikke målgrupper
3. deltagelse i indsamling af nødderne
4. mulig afprøvning af kandisering af de forskellige nøddetyper
5. afprøvning af spisekastanje som vare der kan afsættes direkte i forarbejdet stand – erfaringer fra Frankrig indhentes

6. udvikling af en større nøddeknækker i samarbejde med to eksterne parter (er allerede drøftet – et lavteknologisk og et teknologisk produkt drøftes)

Tilskud fra anden side:

Der er bevilliget kr. 40.000 fra Skive Kommune til etablering af vand i området og til vandingsanlæg (drypvanding)